

# നവമാധ്യമാധികാരത്തിന്

## ഒരു അനുബന്ധം

അഥവാ 'ഫ്രാൻസിസ് ഇട്ടിക്കോർ'

പുതിയ മാധ്യമങ്ങൾ പ്രത്യേകിച്ച് സൈബറിടം നമ്മുടെ ദൈനംദിനജീവിതാനുഭവങ്ങളുടെ ഉള്ളടക്കങ്ങളെ പുതുക്കിപ്പണിയുന്നുണ്ട്. രണ്ടായിരത്തിനൂറുണ്ടും എഴുതപ്പെട്ടിട്ടുള്ള ചില നോവലുകളെങ്കിലും ഈയൊരു സാംസ്കാരികാനുഭവത്തെ സ്വാംശീകരിക്കാൻ ശ്രമിക്കുന്നുണ്ട്. ടി. ഡി. രാമകൃഷ്ണൻ എഴുതിയ 'ഫ്രാൻസിസ് ഇട്ടിക്കോർ' എന്ന നോവലിന്റെ ചട്ടക്കൂട് സൈബറിടത്തിലാണ് മെനഞ്ഞെടുത്തിട്ടുള്ളത്. സൈബറിടം ദൈനംദിനജീവിതാനുഭവങ്ങളിൽ ഇടപെടുന്നതെങ്ങനെ എന്നുള്ള അന്വേഷണം സാമൂഹികബന്ധങ്ങളെ മുൻനിർത്തി വിശദമായി ഇനിയും ചർച്ചചെയ്യപ്പെട്ടിട്ടില്ല. സൈബറിടം സമൂഹത്തിന്റെ സ്ഥലകാലാനുഭവങ്ങളെ ഉടച്ചുവാർക്കുകയാണ് ചെയ്തത്. സൈബറിടം പോലുള്ള ഉപവ്യവസ്ഥകൾ (subsystems) ജനതകളുടെ സ്ഥലകാലാനുഭവങ്ങളെയും പെരുമാറ്റരീതികളെയും അഭിരുചികളെയും പരിവർത്തിപ്പിച്ചതെങ്ങനെ എന്ന് 'ഫ്രാൻസിസ് ഇട്ടിക്കോർ' എന്ന നോവലിനെ മുൻനിർത്തി പരിശോധിക്കുകയാണിവിടെ ചെയ്യുന്നത്.

ആധുനികാനന്തര സമൂഹത്തിന്റെ പ്രധാനസവിശേഷത അത് മാധ്യമസമൂഹമാണെന്നതാണ് എന്ന് ഗെ ദി ബോർട്ട് സൂചിപ്പിക്കുന്നത് മൂന്ന് പതിറ്റാണ്ടിനും മുമ്പാണ്. വർത്തമാനകാല കേരളീയാന്തരീക്ഷത്തിൽ സാമൂഹികബന്ധങ്ങളെ നിർണ്ണയിക്കുന്നതിൽ മാധ്യമങ്ങൾ നിർണ്ണായകമായ പങ്കാണ് വഹിക്കുന്നത്. സാങ്കേതികതയെ കേരളീയരടക്കമുള്ള സമൂഹം എങ്ങനെയാണ് സ്വാംശീകരിച്ചിട്ടുള്ളതെന്ന് പഠിക്കാനും പരിശോധിക്കാനുമുള്ള ചരിത്രപാഠം എന്ന നിലയിൽ ഈ

നോവലിനെ പരിഗണിക്കാവുന്നതാണ്. ഒരർത്ഥത്തിൽ കേരളീയരുടെ സമകാലിക ജീവിതത്തിന്റെ ചരിത്രവൽക്കരണമായി ഈ നോവലിനെ പരിഗണിക്കാം. സാമ്പ്രദായിക ചരിത്രരചയിതാക്കാൾ ശ്രദ്ധയിലേക്കെടുക്കാത്ത വർത്തമാനത്തിന്റെ കേരളീയമുഖത്തെയാണ് ഈ നോവൽ അടയാളപ്പെടുത്തുന്നത്. പുതുമായുഗങ്ങൾ എങ്ങനെ സ്ഥലകാലാനുഭവങ്ങളെ പുതുക്കിപ്പണിയുന്നുവെന്ന് ‘ഫ്രാൻസിസ് ഇട്ടിക്കോർ’ എന്ന നോവലിനെ മുൻനിർത്തി പരിശോധിക്കുന്നത് പലതലത്തിൽ പ്രസക്തമാണ്.

സ്ഥലകാലങ്ങളുടെ പുതുവിതാനങ്ങൾ

ലോകത്തെവിടെയുമുള്ള സ്ഥലത്തേക്ക് ഒരു ബിന്ദുവിൽ നിന്ന് പ്രവേശിക്കാവുന്ന സാധ്യത സൈബറിംഗ് ഉറന്നു വെച്ചു. അതുപോലെ തന്നെ വർത്തമാനത്തിൽ നിന്നുകൊണ്ട് ഭൂതകാലത്തിലെവിടേക്കും പോക്കു വരവുകൾ നടത്താനുള്ള പ്രതീകാത്മക സ്വാതന്ത്ര്യവും സാധ്യതയും സൈബറിംഗ് വിഭാവനം ചെയ്തു. പതിനെട്ടാംകൂറ്റുകാരുടെ കുടുംബപുരാണവും ക്രിസ്തുവർഷം 52-മുതൽ വർത്തമാനകാലത്തോളം പടർന്നു കിടക്കുന്ന മത, വാണിജ്യ, ജ്ഞാനമീമാംസാചരിത്രവും ഒരു ബിന്ദുവിലേക്ക് സംഘാടനം ചെയ്യാൻ സാധിക്കുന്നത് സൈബറിംഗ് ഒന്നിന്റെ മാത്രം വ്യാവഹാരിക സാധ്യതകളിലൂടെയാണ്. ഹൈപേഷ്യയുടെ കഥ പറയുന്ന നോവലിലൊരുഭാഗം ശ്രദ്ധിക്കുക: “പ്രിയപ്പെട്ട വായനക്കാരാ, ഇന്ന് ദുഃഖവെള്ളിയാഴ്ച. AD 410. നമ്മളിപ്പോൾ അലക്സാൻഡ്രിയ നഗരത്തിന്റെ തിരക്കിൽ നിന്ന് മാറി തെക്കുകിഴക്ക് ഭാഗത്ത് ലോകത്തിലെ ആദ്യത്തെ ജ്യോതിശാസ്ത്രജ്ഞയായ ഹൈപേഷ്യയുടെ ജോമടിക്ക എന്ന അഷ്ടഭുജഭവനത്തിനകത്താണ്.”<sup>1</sup> ലോകത്തിൽ പലയിടങ്ങളിലായി ചിതറിക്കിടക്കുന്ന കഥാപാത്രങ്ങളെ ബന്ധിപ്പിക്കുന്ന കണ്ണിയാണിവിടെ സൈബറിംഗ്. ഇറാക്കിലേക്കും ഫ്ലോറൻസിലേക്കും അലക്സാൻഡ്രിയയിലേക്കും കൊച്ചിയിലേക്കും കുന്നംകുളത്തേക്കുമെല്ലാം വർത്തമാനത്തിൽനിന്നുകൊണ്ട് വിവിധകാലങ്ങളിലൂടെ പോക്കുവരവുകൾ നടത്താൻ സാധിക്കുന്നത് സൈബറിംഗ് തിരിച്ചുവരവാണ്. പുതുമായുഗത്തിന്റെ വാതായനത്തിലൂടെ ഇറ്റലിയും ഫ്രാൻസും യൂറോപ്പും ഏഷ്യയുമൊന്നാകെ ഒരു ബിന്ദുവിലേക്ക് വന്നെത്തുകയാണ്. അതായത് കുന്നംകുളം എന്ന സ്ഥലസങ്കല്പം പുതുചരിത്രാനുഭവത്തിന്റെ സാഹചര്യത്തിൽ ആഗോളബന്ധങ്ങളുടെ സാംസ്കാരിക ഇടമായി മാറുകയാണ്. ഇതിനുമുമ്പ് ഇങ്ങനെയൊരു സ്ഥലബന്ധനം അസംഭവ്യമായിരുന്നു. ഇത്തരത്തിൽ സ്ഥലകാലങ്ങളെ സൈബറിംഗ്

പുനർവിഭാവനം ചെയ്യുമ്പോൾ സാമൂഹിക ബന്ധങ്ങളിൽ വരുന്ന വിടവുകളും സ്വഭാവവ്യതിയാനങ്ങളും അത്ര ഗുണപരമായ സാംസ്കാരിക സന്ദർഭത്തെയല്ല പ്രതിഫലിപ്പിക്കുന്നത് എന്നതുകൂടി പ്രത്യേകം ഓർമ്മ വെക്കേണ്ടതുണ്ട്.

സാങ്കേതികതയെ പ്രത്യേകിച്ച് നവമാധ്യമങ്ങളുടെ സാംസ്കാരിക വിനിമയങ്ങളുടെ സന്ദർഭങ്ങളെയും അവയുടെ സ്വഭാവങ്ങളെയും ചരിത്രവൽക്കരിക്കാനുള്ള ശ്രമം ടി.ഡി. രാമകൃഷ്ണന്റെ 'ഹ്രാൻസിസ് ഇട്ടിക്കോർ' എന്ന നോവലിനെ വ്യത്യസ്തമാക്കുന്നുണ്ട്. സെബറിടം എന്നത് സമൂഹത്തിനും സാങ്കേതികതയ്ക്കും ഇടയിൽ തുല്യതയോടെ വർത്തിക്കുന്ന ഭൂമിശാസ്ത്രമണ്ഡലമായിട്ടാണ് 'സെബറിടത്തിന്റെ രാഷ്ട്രീയഭൂപടം' എന്ന കൃതിയിൽ ജെർമി ക്രാംപുൺ നിർവചിക്കുന്നത്.<sup>2</sup> കേരളീയസമൂഹം എത്രത്തോളം സാങ്കേതികതയ്ക്കിടയിലാണ് എന്നത് പ്രത്യേകം പരിശോധിക്കേണ്ടതാണ് . എന്തായാലും ദൈനംദിനജീവിതത്തിൽ തൊഴിലിന്റെയും മറ്റ് വിനിമയബന്ധങ്ങളുടെയും തലങ്ങളിൽ നിർണ്ണായകവും അനിവാര്യവുമായ ഘടകമായി കേരളത്തിലെ ഭൂരിപക്ഷജനതയെ പ്രത്യക്ഷമോ പരോക്ഷമോ ആയി സെബറിടം സ്വാംശീകരിച്ചുകഴിഞ്ഞു എന്നത് യാഥാർത്ഥ്യമാണ്. രണ്ടായിരത്തിലാണ് എം. മുക്തന്റെ 'നൃത്തം'<sup>3</sup> എന്ന നോവൽ നവമാധ്യമനഭവങ്ങളുടെ ഉറസ്സിലേക്ക് മലയാളി വായനക്കാരെ കൂട്ടിക്കൊണ്ട് പോയത്. 'നൃത്തം' തുടങ്ങുന്നതിങ്ങനെയാണ്, 'നാല്പത്തിയെട്ടാമത്തെ വയസ്സിൽ അയാൾക്ക് ഒരു പുതിയ മേൽവിലാസമുണ്ടായി.

sreedhartp@hotmail.com

ഈ വിലാസത്തിൽ വീടിന്റെ പേരോ ഫ്ലാറ്റിന്റെ നമ്പറോ നിരത്തിന്റെ പേരോ എന്നല്ല നാടിന്റെ പേരുപോലുമില്ല. നാടിന്റെ പേരില്ലാത്ത ഒരുമേൽവിലാസം. അയാൾ എവിടെ പോയാലും ഈ മേൽവിലാസത്തിന് മാറ്റമില്ല അതിൽ അയക്കുന്ന സന്ദേശങ്ങൾ അയാൾക്ക് കിട്ടും ഇനി ഭൂമിയാണ് ടി.പി ശ്രീധരന്റെ മേൽവിലാസം<sup>4</sup> പുതിയൊരു മാധ്യമം ആശയവിനിമയത്തിന്റെ സവിശേഷ സാധ്യതകളിൽ ഊന്നുന്ന ചരിത്രഘട്ടത്തെയാണ് 'നൃത്തം' അടയാളപ്പെടുത്തുന്നത്. ഇവിടെ പ്രധാനമായും ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടത് സ്ഥലത്തെക്കുറിച്ചും കാലത്തെക്കുറിച്ചുമുള്ള സങ്കല്പങ്ങളിൽ വരുന്ന കാതലായ പരിവർത്തനമാണ്. 2009-ൽ പ്രസിദ്ധീകരിച്ച 'ഹ്രാൻസിസ് ഇട്ടിക്കോർ'യുടെ 'കാനിബാൾ ഡോട്ട് കോം' എന്ന ഒന്നാം അധ്യായം തുടങ്ങുന്നത് ശ്രദ്ധിക്കുക: ' ഇട്ടിക്കോർ ഗൂഗിൾ

സെർച്ച് വിൻഡോയിൽ The Art of love making എന്ന് ടൈപ്പ് ചെയ്ത് Enter എന്ന് അടിച്ചപ്പോൾ 6,73,423 സൈറ്റുകളുടെ ലിസ്റ്റ് സൈറ്റിൽ തെളിഞ്ഞു.<sup>5</sup> ഇട്ടിക്കോര സവിശേഷ ഇടത്തിൽ നിന്ന് ഗൂഗിൾ എന്ന ആദ്യ സാങ്കേതിക സമാന്തര ലോകത്തേക്ക് പ്രവേശിക്കുകയാണ്. ഈ സമാന്തര ലോകം ആഗോള വ്യാപകമായി പടർന്നു കിടക്കുന്ന മനുഷ്യനിർമ്മിത വിവരവിനിമയശൃംഖലയാണ്. 'നൃത്ത്'ത്തിൽ ആശയ വിനിമയത്തിന്റെ തലത്തിൽ മാത്രം കേന്ദ്രീകരിക്കപ്പെടുന്ന നവമാധ്യമം 'ഫ്രാൻസിസ് ഇട്ടിക്കോർ'യിലേക്ക് വരുമ്പോൾ എല്ലായിടത്തും ഉള്ളതും എന്നാൽ ഒരിടത്തും ഇല്ലാത്തതുമായ, എല്ലാം മാറുന്നതുവരെ ഒന്നും ഉപേക്ഷിക്കാത്തതുമായ ഒരിടമായി, ഒരു സമാന്തര ലോകമായി ട്രാൻസ് മാറുന്നു.<sup>6</sup>

വേട്ടക്കാരുടെ സൈബറിടം

സാങ്കേതികത ചിലപ്പോൾ നമ്മുടെ യാഥാർത്ഥ്യങ്ങളെ ശിഥിലമാക്കുന്നുണ്ടാവാം പ്രത്യേകിച്ച് ടി.ഡി. രാമകൃഷ്ണൻ നോവലിൽ മെനഞ്ഞെടുക്കുന്ന ഇട്ടിക്കോര എന്ന മിത്ത് നക്ഷത്രക്കോര, കോരപ്പണം, കോരപ്പട്ട് തുടങ്ങി ശാഖോപശാഖകളായി പടർന്നു പോകുന്ന ബൃഹദാഖ്യാനത്തിന്റെ സ്വഭാവം പരിഗണിക്കുമ്പോൾ മിത്ത് നമ്മുടെ ഭൗതികയാഥാർത്ഥ്യങ്ങളെ പ്രതിഫലിപ്പിക്കുന്നതിനേക്കാളേറെ മറച്ചുവെയ്ക്കുന്നുണ്ടെന്നു വേണം കരുതാൻ. ഇറ്റലി, ഗ്രീക്ക്, ഇന്ത്യ, ജപ്പാൻ, ഫ്രാൻസ്, ഇറാഖ്, എന്നിവിടങ്ങളിലേക്കൊക്കെ കുന്നുകളുതുനിന്ന് പടർന്നു വ്യാപിക്കുന്ന 'കോരപ്പുരാണം' സൈബറിടം പങ്കു വെക്കുന്ന കണ്ണികളിൽ മാത്രം ജീവിക്കുന്ന കഥയാണ്. അതായത് കഥയുടെ ഘടനയെ തന്നെ കഥപറച്ചിലിന്റെ സാമ്പ്രദായിക മലയാള വിരുത്തത്തെ തന്നെ അട്ടിമറിക്കുന്ന ആഖ്യാന ഘടനയും സ്ഥലകാല പരിസരവും വാർത്തെടുക്കാൻ നവമാധ്യമങ്ങൾക്കാവുന്നുണ്ട് എന്നതിന്റെ ദൃഷ്ടാന്തം കൂടിയാണ് 'ഫ്രാൻസിസ് ഇട്ടിക്കോർ' എന്ന നോവൽ.

വർത്തമാന കാലത്തിന്റെ സാങ്കേതിക സംസ്കാരം മെനഞ്ഞെടുക്കുന്ന മിത്താണ് ഇട്ടിക്കോര. അതായത് വർത്തമാനകാലത്തിന്റെ സാങ്കേതിക സാംസ്കാരികസാഹചര്യങ്ങളിൽ മെനഞ്ഞെടുക്കുന്ന ഇട്ടിക്കോര എന്ന മിത്ത് പങ്കുവെയ്ക്കുന്ന രാഷ്ട്രീയ വിവക്ഷകളെ പിൻതുടർന്നാൽ പ്രത്യേകിച്ച് ആ മിത്ത് ഏതു പാരഡൈമിനുള്ളിലാണെന്ന് മനസ്സിലാകും. നോവൽ പങ്കുവെയ്ക്കുന്ന പുരുഷ, സാമ്പത്തിക, മത, ജ്ഞാന വിനിമയങ്ങളുടെ സ്വഭാവം ഇരുപത്തൊന്നാം നൂറ്റാണ്ടിന്റെ

സാംസ്കാരിക വർത്തമാനമാണ് പ്രതിഫലിപ്പിക്കുന്നത്. ഏ.ഡി. 52-ൽ തോമാശ്ലീഹാ ജ്ഞാനസ്നാനം ചെയ്ത് മാനസാന്തരപ്പെടുത്തിയ കന്നംകുളത്തെ പതിനെട്ടാം കുറ്റകാര്യ കടുംബപുരാണം ഭൂമിയുടെയും സ്ത്രീയുടെയും കുരുമുളകിന്റെയും സംഗീതത്തിന്റെയും ഗണിതത്തിന്റെയും മേലുള്ള കോരനീതിയുടെ പുരുഷ പ്രഖ്യാപനമാണ്. അതായത് ആയിരത്താണ്ടു കളായി ലോകത്തെ ഭരിച്ചു കൊണ്ടിരിക്കുന്ന സെമറ്റിക്ക് മതകേന്ദ്രിത ബോധമാണ് ക്രിസ്തുവർഷം മുതൽ വർത്തമാന കാലത്തോളം പടർന്നു വ്യാപിച്ചു കിടക്കുന്ന 'ഹ്രാൻസിസ് ഇട്ടിക്കോർ' എന്ന നോവലിന്റെ രാഷ്ട്രീയാവബോധത്തിന്റെ കാതൽ. മണ്ണിനോടും പെണ്ണിനോടും പ്രകൃതി വിഭവങ്ങളോടുമുള്ള കോരപാരമ്പര്യത്തിന്റെ ഉപഭോഗമനഃസ്ഥിതിയിൽ പുരുഷമുതലാളിത്ത കേന്ദ്രിതനൈതികതയാണ് ഇളമ്പി നില്ക്കുന്നത്.

സ്ത്രീയും ചിത്രകലയും ഗണിതവും സംഗീതവുമൊക്കെ ഈ കേന്ദ്ര സത്തയെ പരിപോഷിപ്പിക്കുന്ന സഹഘടകങ്ങളും ഉൽപ്രേരകങ്ങളുമായാണ് നോവലിൽ പ്രവർത്തിക്കുന്നത്. ഇത് തോമസ് കൂന്നിനെ പോലുള്ള ശാസ്ത്ര ചരിത്രകാരന്മാരും ജ്വലിയ ക്രിസ്തേവ, ലൂസി ഇറിഗാരി, ഹെലൻ സിക്സ്, സാറൂ ഹാർഡിംഗ്സ് തുടങ്ങിയ സ്ത്രീവാദികളും ജ്ഞാനശാസ്ത്രത്തിന്റെ ചരിത്രവും അവയുടെ ഘടനയും സെമറ്റിക്ക് പുരുഷ സാമ്പത്തിക പാരഡൈമിനുള്ളിൽ പരിമിതപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ട് മുമ്പേ ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചിട്ടുണ്ട്.<sup>7</sup> പണവും അത് നല്കുന്ന അധികാരവും ഉപയോഗിച്ചാണ് കോരമാർ എക്കാലത്തും സ്ത്രീകളെ വലവീശിപ്പിടിച്ച് തങ്ങളുടെ സാമ്രാജ്യം വിപുലമാക്കാൻ ഉപയോഗിച്ചിരുന്നത്. 'യൂറോപ്പിലെ സമ്പന്നരായ രാജാക്കന്മാരുടെയും പ്രഭുക്കന്മാരുടെയും മിടയിൽ കോരയെ പ്രശസ്തനാക്കിയത് കുരുമുളകിനോടൊപ്പം കൊണ്ടുവന്ന എരിവും ചൊടിയുമുള്ള ആഹ്ലോ ഏഷ്യൻ സുന്ദരിമാരായിരുന്നു'<sup>8</sup> എന്ന് കുരുമുളകു കച്ചവടക്കാരനും പെണ്ണു കച്ചവടക്കാരനുമായിരുന്ന കോരയുടെ വാണിജ്യനീതിയുടെ പൂർവകാലത്തെ നോവലിൽ സൂചിപ്പിക്കുന്നുണ്ട്. ആധുനികപൂർവസാമൂഹികവ്യവസ്ഥയിലെ കോരനീതിയെ സ്വാംശീകരിക്കാനും പുനരുല്പാദിപ്പിക്കാനും അങ്ങനെ സൈബറിടം സ്ത്രീകളെ വേട്ടയാടാൻ കോരമാർക്ക് അരുനിലുന്നതിന്റെ വർത്തമാനമാണ് സാങ്കേതികതയുടെയും നവമാധ്യമങ്ങളുടെയും പാരഡൈമുകളുടെ രാഷ്ട്രീയത്തെ പ്രസക്തമാക്കുന്നത്. ഉള്ളടക്കത്തിൽ സാങ്കേതികതയുടെയും സാംസ്കാരികാനുഭവത്തിന്റെയും നവീനസന്ദർഭത്തെ അടയാളപ്പെടുത്തുന്ന 'ഹ്രാൻസിസ് ഇട്ടിക്കോർ'യുടെ പാരഡൈമും മേൽ സൂചിപ്പിച്ചു

വിയത്തിലുള്ള പുരുഷകേന്ദ്രിത സെമറ്റിക് സാമ്പത്തിക താത്പര്യങ്ങളുടെ അച്ചുകൂടങ്ങളിലാണ് വാർത്തെടുക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളത്. അതുകൊണ്ട് സൈബറിംഗ് വർത്തമാനകാലത്ത് വേട്ടക്കാരുടെയും കൂടി മാധ്യമമാണ്.

നവമാധ്യമങ്ങൾ ഉപയോഗിക്കുന്ന വർഗ്ഗം ഉപരി-മധ്യവർഗ്ഗത്തിന്റെ സാമ്പത്തിക, സാംസ്കാരിക അഭിരുചികളിൽ കടുങ്ങി കിടക്കുകയും സാമ്പത്തിക ലാഭത്തിനുവേണ്ടി പുതുമാധ്യമങ്ങളെ ഉപയോഗപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ട് മുതലാളിത്ത, പുരുഷ ശ്രേണികളുടെ വലനെയുന്നതിൽ വിജയിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. സാങ്കേതികതയുടെ സ്വാശ്രയത്വത്തെക്കുറിച്ച് സാമൂഹികശാസ്ത്രകാരനായ ഹാബർമാസ് പങ്കുവെക്കുന്ന ഉത്കണ്ഠ ഏറെ അർത്ഥവത്താണ്. ‘സാങ്കേതികത സാമൂഹികേതരയുക്തിയുടെ ശുദ്ധമായ ഉപകരണരൂപത്തിന്റെ പ്രയോഗമായാണ്’<sup>9</sup> ഹാബർമാസ് പരിഗണിക്കുന്നത്. അതായത് സൈബറിംഗും നവമാധ്യമങ്ങളും ജനാധിപത്യപരമായി നൈതികതയെ സ്വാംശീകരിക്കുന്നതിൽ ഒട്ടും ആശാവഹമല്ലാത്ത മാതൃകകളായാണ് നിലനില്ക്കുന്നത് എന്നർത്ഥം. നവോത്ഥാനപൂർവ്വ നൈതികഘടനയിൽ പരിമിതപ്പെട്ടു കിടക്കുന്ന മത, സദാചാര, ഫ്യൂഡലിസ്റ്റ്, സാമ്പത്തിക ബന്ധങ്ങളുടെ ശ്രേണികളെ ‘ഫ്രാൻസിസ് ഇട്ടിക്കോർ’ എന്ന നോവൽ പുനരുത്പാദിപ്പിക്കുകയാണ് ചെയ്യുന്നത്. അതായത് സ്ത്രീകളും മറ്റ് മൂല സമൂഹങ്ങളും വിവിധ പുരുഷാധിപത്യ സാമ്പത്തിക വ്യവസ്ഥകളിൽ സ്ഥലകാലഭേദമന്യേ ഇരകളാക്കപ്പെടുന്നതിന്റെ ചിത്രങ്ങൾ ഈ നോവലിൽ അനവധിയാണ് പ്രത്യേകിച്ച് മലയാളത്തിലെ മറ്റ് ആഖ്യാന പാഠങ്ങളിൽ പ്രതിഫലിക്കാത്തത്ര ആഴത്തിലും വ്യാപകമായും ആവർത്തിക്കുന്ന ശ്രേണീകരണങ്ങൾ നവമാധ്യമങ്ങളുടെ ഉള്ളടക്കത്തിന്റെ ജനാധിപത്യവിരുദ്ധത തന്നെയാണ്.

വിവരകോശങ്ങളുടെ കോരപുരാണം

ഒരു ഓൺലൈൻ കുടുംബപുരാണത്തിന്റെ സമകാലിക ലിഖിതപാഠമാണ് ലളിതമായ അർത്ഥത്തിൽ ‘ഫ്രാൻസിസ് ഇട്ടിക്കോർ’. കച്ചവടം, ഗണിതം, ലൈംഗികത, മദ്യം, സംഗീതം, ഹിംസ, ചിത്രകല, സാങ്കേതികത, മതം തുടങ്ങിയവ വിവിധ തലങ്ങളിൽ നോവലിൽ ഉടനീളം വർത്തമാന കാലത്തിന്റെ സ്ഥലകാല വിനിമയ വ്യവസ്ഥയിലെ വസ്തുയാഥാർത്ഥ്യത്തിന്റെ നേർ ചിത്രങ്ങളായാണ് നോവലിൽ പ്രത്യക്ഷപ്പെടുന്നത്. ഈ വസ്തുയാഥാർത്ഥ്യം പ്രത്യേകിച്ച് നവമാധ്യമങ്ങളുടെ അകമ്പടിയോടുകൂടി സ്ഥാപിക്കപ്പെടുന്നവയേറെയും നവോത്ഥാന

പൂർവ്വ മൂല്യവ്യവസ്ഥയെയാണ് പ്രക്ഷേപിക്കുന്നത്. കേരളം പോലുള്ള ജാതി, പുരുഷാധിപ, മതകേന്ദ്രിത വർഗ്ഗ സമൂഹത്തിനുള്ള പരിണാമത്തെ ഒളിപ്പിച്ചു നിർത്തി അല്ലെങ്കിൽ പാർശ്വവത്കരിച്ച് പരമ്പരാഗത ആചാരാനുഷ്ഠാനങ്ങളുടെയും പുരുഷാധിപത്വ ഫ്യൂഡലിസ്റ്റ് മൂല്യങ്ങളുടെയും ഏകശിലാത്മകമായ പ്രഖ്യാപനങ്ങളാണ് നോവലിൽ ആദിമധ്യാന്തം പ്രത്യക്ഷപ്പെടുന്നത്.

ആധുനികാനന്തര സമൂഹത്തെ മാധ്യമസമൂഹമായി സ്വഭാവവത്കരിക്കുന്ന ഗെ ദി ബോദിനെപ്പോലുള്ള ഗവേഷകർ ചൂണ്ടിക്കാണിക്കുന്ന ബഹുസ്വരതയുടെ സാംസ്കാരിക വിഭാവനം ഈ നോവലിൽ പ്രത്യക്ഷപ്പെടുന്നുണ്ടോ എന്നുകാര്യാ സംശയമാണ്. ഇത് സൂചിപ്പിക്കുന്നത് അറിയും അധികാരവുമായുള്ള നേർ ബന്ധങ്ങളെയാണ്. അറിവിനെക്കുറിച്ചും അറിവിന് അധികാരവുമായുള്ള ബന്ധങ്ങളെക്കുറിച്ചും സമീപകാലത്ത് ഏറ്റവുമധികം ചിന്തിക്കുകയും എഴുതുകയും ചെയ്തിട്ടുള്ള ചിന്തകനാണ് മിഷേൽ ഫൂക്കോ. അറിവ് ലോകത്തിൽ ശത്രുതാപരമായ യുദ്ധമാണ്. ലോകത്തിൽ നിലനില്ക്കുന്ന ബന്ധങ്ങളിൽ ഹിംസയും അധിനിവേശവും അധികാരവും ബലപ്രയോഗവുമാണുള്ളത് അതിക്രമിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ബന്ധങ്ങൾ, പോരും അധികാരവുമായിട്ടാണ് അറിയുജന്മമെടുക്കുന്നത് എന്ന മിഷേൽ ഫൂക്കോയുടെ നിരീക്ഷണം പ്രത്യേകം ഓർമ്മിക്കേണ്ടതുണ്ട്.<sup>10</sup> പ്രത്യേകിച്ച് നവമാധ്യമങ്ങൾ ഉപയോഗിക്കുന്ന സമൂഹങ്ങൾ ഉപരിമധ്യവർഗത്തിന്റെ സാമ്പത്തികതാല്പര്യങ്ങളിൽ കടുങ്ങിക്കിടക്കുന്നത് നോവലിൽ കാണാം.

രശ്മിയും ബിന്ദുവും രേഖയും ഈ ഉപരിമധ്യവർഗത്തിന്റെ അഭിരുചികൾ വച്ചുപുലർത്തുന്നവരാണ്. പണത്തിനുവേണ്ടിയും കുറച്ചൊക്കെ ശാരീരികാനന്ദത്തിനുവേണ്ടിയുമാണ് ഇവർ പുതുമാധ്യമങ്ങളെ ആശ്രയിക്കുന്നത്. അതുമാത്രമല്ല പണത്തിനുവേണ്ടിയും ശാരീരികാനന്ദത്തിനുവേണ്ടിയും രഹസ്യമായി, പ്രത്യേകിച്ച് കുടുബം, മതം തുടങ്ങിയ സദാചാരസ്ഥാപനങ്ങളെ മറികടക്കാനായിക്കൂടി പുതുമാധ്യമങ്ങളെ ഉപയോഗിക്കുകയാണ്. സാമ്പത്തികലാഭത്തിനും ലൈംഗികപങ്കാളിയെ തേടുന്നതിനും സഹായകരവും എന്നാൽ തങ്ങളുടെ പ്രവൃത്തികൾക്ക് മറ ലഭ്യമാവുന്നതുമായ വിനിമയവ്യവസ്ഥ സൈബറിടത്തിൽ സാധ്യമാണെന്ന തുകൊണ്ടാണ് രശ്മിയും ബിന്ദുവും രേഖയും ഈ ഉദ്യമത്തിനിറങ്ങിത്തരിക്കുന്നതെന്നത് ശ്രദ്ധേയമാണ്. 'എന്റെ രശ്മി... ഇതൊന്നും പുറത്തറിയാൻ പോകുന്നില്ല. സമൂഹത്തിന്റെ മുന്നിൽ ഞാനൊരു കോളജുധ്യാപികയും രശ്മി ബാങ്കുദ്യോഗസ്ഥയും ബിന്ദു ഫാഷൻ ഡിസൈനറുമാണ്.

തികച്ചും മാന്യതും മര്യാദക്കാരും. നമ്മൾ കൊച്ചിയിൽ ഒരു ഫ്ലാറ്റ് വാടകക്കെടുത്ത് ഒരുമിച്ച് താമസിച്ച് ജോലി ചെയ്യുന്നു. അത്രതന്നെ.’<sup>11</sup> സാമ്പ്രദായിക സ്ഥാപനങ്ങളുടെ അധീശാധികാരത്തിൽ നിന്നും വിടുതൽ നേടുന്നതിന് സൈബറിടം സഹായകരമാണ് എന്നാൽ ഇവിടെ വിമോചനവാഞ്ചരയെക്കാൾ മധ്യവർഗസാമ്പത്തികതാത്പര്യമാണ് മുന്നിട്ടുനില്ക്കുന്നതെന്ന് തോന്നുന്നു. ചില യാർത്ഥ്യത്തിൽ സൈബറിടത്തിന്റെ ഇറസ്സ് ഗുണപരമായി വ്യഖ്യാനിക്കാനാവുമെങ്കിലും ആകെത്തുകയിൽ രശ്മി, ബിന്ദു, രേഖ എന്നിവരുടെ സാമ്പത്തിക താത്പര്യങ്ങൾ അവരെ പുരുഷാധിപത്യവ്യവസ്ഥയുടെ ഇരകളായി പരിവർത്തിപ്പിക്കുന്നതിലേയ്ക്കാണ് കൊണ്ടുചെന്നെത്തിക്കുന്നത്.

സാങ്കേതികജ്ഞാനവ്യവസ്ഥകളുള്ളിൽ അന്യവത്കരിക്കപ്പെട്ട ശരീരത്തിന് പ്രത്യേകിച്ച് സ്ത്രീ ശരീരത്തിന് കൊടിയ പീഡനം ഏറ്റു വാങ്ങേണ്ടി വരുന്നുണ്ട്. കൊടിയപീഡനം മാത്രമല്ല വ്യാപകമായ ബാധ്യതകളും അതിന്റെ കൂടപ്പിറപ്പാണ്. പ്രത്യേകിച്ച് സാങ്കേതികതയും ശരീരവുമായുള്ള ബന്ധം ഇവിടെ വിമോചനത്തിലേക്ക് ഏതെങ്കിലും സമൂഹത്തെ നയിക്കുന്നുണ്ടോ എന്ന അന്വേഷണം ഏറെ പ്രസക്തമാണ്. നമുക്ക് കാണാൻ കഴിയുന്നത് സാമ്പ്രദായിക മൂല്യങ്ങളിലേക്ക് കൂപ്പുകത്തുന്ന സാങ്കേതികതയുടെ മുഖമാണ് അതായത് സാങ്കേതികതയ്ക്ക് വിമോചനപരമായ ധർമ്മങ്ങളും ഉണ്ടായിരിക്കാം എന്നാൽ നമ്മുടേതു പോലെ സാമ്പത്തിക-പുരുഷ-മത-വർഗ്ഗകേന്ദ്രിത പാരഡൈമിനുള്ളിൽ കിടക്കുന്ന സമൂഹങ്ങൾക്ക് സാങ്കേതികത വിമോചനമല്ല വാഗ്ദാനം ചെയ്യുന്നത്. ഈ നോവലിലെ സ്ത്രീകളുടെ വ്യാവഹാരികമണ്ഡലം ഇക്കാര്യം നമ്മെ ഓർമ്മിപ്പിച്ചുകൊണ്ടേയിരിക്കുന്നുണ്ട്. അതുകൊണ്ട് പാരഡൈമിനെ പൊളിച്ചെഴുതാത്തതിടത്തോളം സാങ്കേതികതയുടെ ധർമ്മപരമായ ഇടപെടലുകളുടെ സ്വഭാവത്തിൽ ഗുണപരമായ അടിസ്ഥാനമാറ്റങ്ങൾ പ്രതീക്ഷിക്കാനാവുന്നില്ല. ഇത് സൂചിപ്പിക്കുന്നത് വ്യാപകമായ അർത്ഥത്തിൽ സാമ്പത്തിക താത്പര്യങ്ങളിൽ നിന്ന് നൽവാഴ്ചിലേക്കുള്ള മാതൃകാമാറ്റത്തെയാണ്. ഈ നോവലിലെ ബിന്ദുവും രശ്മിയും തീയിലേക്ക് ആകർഷിക്കപ്പെട്ട് ചാമ്പലാകുന്ന ഈയാംപാറ്റകളെപ്പോലെ സ്വയം ചിതയൊരുകി എറിഞ്ഞുതീരുകയാണ്. ഇത് അടിസ്ഥാനപരമായി പാരഡൈമിന്റെ പ്രശ്നമാണ്. മാധ്യമങ്ങളും സാങ്കേതികതയും അധികാരവും ആരുടെ കയ്യിലാണെന്നതുതന്നെയാണ് ഇവിടെ കാതലായ പ്രശ്നം. സമൂഹത്തിന്റെ ലക്ഷ്യങ്ങളെയും മാർഗങ്ങളെയും മുൻഗണനാക്രമങ്ങളെയും തീരുമാനിക്കുന്നത്



പാരഡൈമുകളാണെന്ന, സാമൂഹിക ഘടനയാണെന്ന വാദമാണ് ഈ കുറിപ്പിന്റെ ഉന്നതം. ശരീരത്തെ ആഘോഷിക്കാൻ പുതുതരസ്സുകളും വിതാനങ്ങളും പുതുബന്ധങ്ങളും സാങ്കേതികത വാദാനം ചെയ്യുന്നത് കാണാം. രശ്മിയും ബിന്ദുവും രേഖയും പുതുമാധ്യമം നൽകിയ വാദാനങ്ങളുടെയും പ്രതീക്ഷകളുടെയും സാമൂഹികരൂപങ്ങളാണ്. ഇവിടെ ശരീരം തന്നെ സാമ്പത്തികാധികാരത്തിന്റെ നിയന്ത്രണത്തിനുള്ളിലാണെന്ന് വ്യക്തമായി കാണാം.

‘ഫ്രാൻസിസ് ഇട്ടിക്കോർ’ ഒട്ടേറെ വിവരങ്ങൾ ഉള്ളടങ്ങുന്ന ഒരു വിവരകോശമാണ്. ഇങ്ങനെ വിവരകോശമാകുന്നത് ആഗോളവത്കരണ സാമൂഹികവ്യവസ്ഥയുടെ സ്വഭാവമാണ്. സൈബറിടമാണ് ഇത്തരത്തിൽ വിവരസമൂഹമായി ആധുനികസമൂഹത്തെ പരിണമിപ്പിച്ചത്. ആഖ്യാനത്തിലെ വിവരണാത്മകസ്വഭാവവും സംഭവങ്ങളെ സംഘാടനം ചെയ്യുന്നതിലും നാമിതുവരെ പരിചയിച്ച കഥാകഥനത്തിന്റെ കാവ്യത്മകസ്വഭാവം വിട്ട് വിശദാംശങ്ങളെ പിൻതുടരുന്ന യുക്തോപമ സമീപനമാണ് ‘ഫ്രാൻസിസ് ഇട്ടിക്കോർ’യിൽ കണാനാവുന്നത്. ‘സൊറ’ എന്ന പേരിട്ടിരിക്കുന്ന ഒരധ്യായത്തിൽ അമർത്യസെനിയുടെ ഭാര്യയായിരുന്ന നബനീത ദേബ് സെനിയുടെ കഥ പറയുന്ന സന്ദർഭം ശ്രദ്ധിക്കുക, ‘നബനീത ദേബ് സെൻ ബംഗാളിലെ ഏറ്റവും പ്രധാനപ്പെട്ട എഴുത്തുകാരികളിലൊരാളാണ്. ജാദവ്പൂർ യൂണിവേഴ്സിറ്റിയിൽ കമ്പ്യൂട്ടർ ലിറ്ററേച്ചറിൽ പ്രൊഫസറായിരുന്നു. കഥകളും നോവലുകളുമടക്കം നാല്പതിലേറെ പുസ്തകങ്ങൾ പ്രസിദ്ധീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്. പല വിദേശ സർവ്വകലാശാലകളിൽ നിന്നും ഡോക്ടറേറ്റ് നേടിയ അവർക്ക് പത്മശ്രീ ഉൾപ്പെടെ നിരവധി പുരസ്കാരങ്ങൾ ലഭിച്ചിട്ടുണ്ട്. നബനീത ദേബ് സെനിയ്ക്ക് എന്തെങ്കിലും പ്രായമുള്ള രണ്ട് പെൺമക്കളുണ്ട്. പ്രമുഖ പത്രപ്രവർത്തകയും ദ ലിറ്റിൽ മാഗസിന്റെ പത്രാധിപയുമായ അനന്തര ദേബ് സെനും സിനിമാതാരമായ നന്ദന ദേബ് സെനും.’<sup>12</sup> കഥ പരിണമിച്ച് എവിടെയോ വെച്ച് ജീവചരിത്രത്തിലേക്ക് രൂപാന്തരീകരിക്കുകയാണിവിടെ. വിവരണാത്മകമാവുന്നിടത്തുവെച്ച് കഥാകഥനത്തിന്റെ സാമ്പ്രദായിക മട്ട് വിട്ട് വിവരമായിത്തീരുന്ന വളരെ ലളിതമായ സന്ദർഭമാണിത്.

ഗണിതശാസ്ത്രപദ്ധതികളിലെ വ്യത്യസ്തധാരകളെ പിൻപറ്റുന്ന നിരവധി സന്ദർഭങ്ങളുടെ ആവർത്തനം നോവലിലുടനീളമുണ്ട് അതിലൊരു സന്ദർഭം നോക്കുക, ‘ഞാൻ പഠിച്ചതനുസരിച്ച് അത് ഇങ്ങനെ എഴുതാ

$$പൈ=4(1-1/3+1/5 -1/7+1/9-....)$$

ഹൈപേഷ്യുടെ സിദ്ധാന്തങ്ങൾ ലത്തീനിലും ഹീബ്രുവും അറബി ലുമൊക്കെയായി ലോകം മുഴുന്ന് പരന്നിട്ടുണ്ടുണ്ട്. ഇത് മൂന്നാം ശ്രേണിയാണല്ലോ പറഞ്ഞത് , അപ്പോ ഒന്നാം ശ്രേണി എന്താ..? അത് വളരെ പ്രസ്തുതം, അതനുസരിച്ചു ദൈവം ഈ ലോകത്തെ സൃഷ്ടിച്ചുണ്ടുണ്ടോ. കാണാൻ ഭംഗമുള്ള എന്ത് സാധനമെടുത്ത് നോക്കിയാലും അതില് ഈ ശ്രേണി കാണാം സൂര്യകാന്തിപ്പവിൻ്റെ നടുക്കുള്ള അല്ലോളോളെന്ന് എണ്ണിനോക്കൂ. അല്ലെങ്കിൽ കൈതച്ചക്ക. അതിന്റെയൊക്കെ ക്രമമില്ലായ്മയുണ്ടാകാൻ ക്രമമുണ്ട്. അതാ ഹൈപേഷ്യയുടെ ഒന്നാം ശ്രേണി. 0,1,2,3,5,8,13,21,34,55,... എന്നങ്ങനെ പൂവും ഈ ശ്രേണിയിലെ ഒരു സംഖ്യയോട് തൊട്ടു പിന്നിലെ സംഖ്യ കൂട്ടിയാ അടുത്ത സംഖ്യ കിട്ടും.<sup>13</sup> ഗണിതശാസ്ത്രം മാത്രമല്ല നോവലിന്റെ ഭൂരിഭാഗവും ചരിത്രത്തിൽ ബന്ധിച്ചാണ് സംഘാടനം ചെയ്തിട്ടുള്ളത് .

ചരിത്രരചനാശാസ്ത്രത്തോട് വലിയൊരാധമർണ്യം ഈ നോവൽ പൂർണ്ണമായും കാണാം. ദേശങ്ങളുടെ മാത്രമല്ല മതങ്ങളുടെയും വ്യത്യസ്ത ചിന്താപദ്ധതികളുടെയും ചരിത്രത്തിലാണ് ‘ഹ്രാൻസിസ് ഇട്ടിക്കോർ’യുടെ ഭൂതകാലവും വർത്തമാനവും വംശാവലിയുമെല്ലാം ശ്രേണികരിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളത്. കേരളത്തിലെ സാമ്പ്രദായിക ചരിത്രരചനാ പദ്ധതികളോടുള്ള, പ്രത്യേകിച്ചു രീതിശാസ്ത്രത്തെ പ്രതിയുള്ള ഉത്കണ്ഠകളും നോവലിൽ കടന്നുവരുന്നുണ്ട്... ‘നമ്മുടെ ചരിത്രം പറഞ്ഞാ എന്താ ? തന്ത്രാന്വരം നമ്പൂരിമാരും നായന്മാരുംകൂടി എഴുതിവെച്ചുണ്ടാണല്ലോ. ഒരു പത്തോ ഇരുനൂറോ കൊല്ലം മുമ്പ് നടന്ന കാര്യങ്ങളെപ്പറ്റിപ്പോലും കൃത്യമായ കണക്കുണ്ടോ നമ്മക്ക്? യൂറോപ്യന്മാർ അങ്ങു റൂക്കൊല്ലംമുമ്പ് നടന്ന കാര്യങ്ങളുടെ കൊല്ലവും മാസവും തീയതിയും സമയവുംവരെ കൃത്യമായി രേഖപ്പെടുത്തിവെച്ചിട്ടുണ്ടുണ്ട്’.<sup>14</sup>

ഈ നോവലിന്റെ മൊത്തം പാരഡൈമിനെ സംബന്ധിച്ച ചില ഉത്കണ്ഠകൾ മേൽ സൂചിപ്പിക്കപ്പെട്ട പ്രസ്താവനയുടെ പശ്ചാത്തലത്തിൽ ഉയർന്നുവരുന്നുണ്ട് . അത് നോവൽമുന്നോട്ടുവെക്കുന്ന സമീപനം നട്ടേ സൂചിപ്പിച്ചതുപോലെ യൂറോകേന്ദ്രിതമായ അങ്ങന പദ്ധതികളോടുള്ള ഒട്ടും വിമർശനാത്മകമല്ലാത്ത വിധേയത്വമാണ്. സവർണചരിത്രസങ്കല്പത്തെ കൈയൊഴിയേണ്ടതിൽ ശ്രദ്ധ പതിക്കുകയും ചിലപ്പോൾ അതിനേക്കാളേറെ ജീർണിച്ച യൂറോപ്യൻ ചരിത്ര ചനാരീതിശാസ്ത്രത്തെ പകരം വയ്ക്കുന്നതിലുള്ള താത്പര്യത്തിന്റെ രാഷ്ട്രീയവുമാണ് വായനക്കാരെ സംശയദൃഷ്ടിയോടെ ഇത്തരംപാഠങ്ങളെ നോക്കിക്കാണാൻ പ്രതിപ്പിക്കുന്നത്. ഗണിതം ചരിത്രം, മനഃശാസ്ത്രം,

സാങ്കേതികത, സംഗീതം തുടങ്ങി വിവിധ ജ്ഞാന പദ്ധതികളുടെ യുറോകേന്ദ്രിത വിവരകോശമായി നോവൽ വിഭാവനം ചെയ്യുന്നതിന്റെ രാഷ്ട്രീയ താത്പര്യം ഉള്ളടക്കത്തിൽ സൈബറിടത്തിന്റെ രാഷ്ട്രീയതാത്പര്യം തന്നെയാണ്.

കുറിപ്പുകൾ

- 1 രാമകൃഷ്ണൻ ടി. ഡി, 'ഗ്രാൻസിസ് ഇട്ടിക്കോർ', ഡി. സി. ബുക്സ്, കോട്ടയം, 2012,പേജ്, 78.
- 2 Jermy W. Crampton, The Political mapping of Cyberspace , Edinburgh University Press, Edinburgh, 2003, p-6.
- 3 മുക്തൻ എം. നൃത്തം, ഡി.സി. ബുക്സ്, കോട്ടയം, 2001 .
- 4 മുക്തൻ എം. നൃത്തം, ഡി.സി. ബുക്സ്, കോട്ടയം, 2001,പേജ് 7-8.
- 5 രാമകൃഷ്ണൻ ടി. ഡി, 'ഗ്രാൻസിസ് ഇട്ടിക്കോർ', ഡി. സി. ബുക്സ്, കോട്ടയം, 2012, പേജ്-25.
- 6 Donna Haraway, ACyborg Manifesto Science Technology And Socialist Feminism In The Late Twentieth Century. Simians, Cyborgs and . Women The Invention of Nature, Routledge, London, 1991, p-21-266.
- 7 Thoms S Khun ,The Structure Of Scientific Revolutions, The University of Chicago,Chicago, USA, 1970.
- 8 രാമകൃഷ്ണൻ ടി. ഡി, 'ഗ്രാൻസിസ് ഇട്ടിക്കോർ', ഡി. സി. ബുക്സ്, കോട്ടയം, 2012, പേജ്-72.
- 9 Andrew Freen berg ,Marcuse or Habermas: Two Critique of Technology, Inquiry-39, 1996, p-17.
- 10 Sally Wyattif, Is Henwood Nod Miller And Peter Senker (ed.), Techenology and in /equality, Routlede, London, 2002, p-6.
- 11 രാമകൃഷ്ണൻ ടി. ഡി, 'ഗ്രാൻസിസ് ഇട്ടിക്കോർ', ഡി സി ബുക്സ്,കോട്ടയം, 2012, പേജ്-25.
- 12 അതേപുസ്തകം. പേജ്-56.
- 13 അതേപുസ്തകം. പേജ്-62.
- 14 അതേപുസ്തകം. പേജ്-62.

ഡോ. അജി കുഴിയ്ക്കാട്ട്

ഗസ്റ്റ് അദ്ധ്യാപകൻ, മലയാളവിഭാഗം,  
കെ.കെ.ടി.എം. കോളേജ്.  
പുല്ലൂറ്റ്, കൊടുങ്ങല്ലൂർ.